
הרב חיים בן שושן

יברך את הנערים¹

אורחות חינוך ממשנתו של הרב מרדכי אליהו זצ"ל

הרב

ילאה ויכלה העט, מלתאר ומלצייר את קצות דרכיו ומידותיו התרומיות, של גאון התורה וההלכה הראשון לציון, הצדיק והחסיד, רבי מרדכי אליהו זכרו לחיי העולם הבא.

הרב היה מלמד תורה לעמו ישראל באהבה. נשא את צאן מרעיתו כאשר יישא האומן את היונק, בסבלנות אין קץ ובמאור פנים כובש לבבות, הקדיש את עיתותיו ללמד תורה, לענות לשאלות בהלכה, להיות אוזן קשבת למצוקותיו של כל איש, ליעץ עצה נאמנה, לברך ברכה, לעודד, לשמח, ולתת תשומת לב לבבית לכל אחד ואחד. כך האיר מנשמתו האצילית על כל ההמון כולו, הרוה והשקה את כולנו, לימדנו לדעת את ה' ולקיים מצוותיו בשמחה ובטוב לבב. כך היה הרב למחנך הגדול של רבבות עמך בית ישראל, ההולכים לאורו. דיוקנו ניצבת לנגד עיניהם ומאירה להם את הדרך אשר ילכו בה, לאור באור החיים.

יחסו של הרב לכל אדם היה מדהים. האהבה, הסבלנות והעין הטובה ניכרו בכל צעדיו. הרב התייחס אל הילדים, כפי שהתייחס למבוגרים, ואף יותר מכך. ההשקעה בילדים, יחסו האבהי והתעניינותו, נבעו מהסתכלות עמוקה על מקומם של הילדים בעם ישראל.

על המאמר

בשורות הבאות נתייחס לשני נושאים:

האחד - דברי תורה ומחשבות צדיק, מדרשותיו של הרב, בהם ביאר את החשיבות והמעלה של חינוך ילדי ישראל לתורה וליראת שמים.
השני - סיפורי חינוך ולימוד מחייו של הרב, שמכל אחד מהם יש ללמוד על חכמתו ובינתו, צידקותו וחסידותו. בכולם הלכה למעשה לכולנו, ללמדנו כיצד לחנך את עצמינו, את בנינו ואת תלמידינו.

---

1 מאמר זה הינו פרק מתוך ספר על הרב, שאי"ה יצא לאור.

מדיברות קודשו

חמדה גנוזה או כלי חמדה - שייכותם לתורה

סיפר הרב שבאחד מביקוריו לחיזוק הקהילות באמריקה, ביקש בבית הכנסת חומש לדרשתו. זאת כדרכו בקודש- לצטט מתוך הכתוב את הפסוקים ופירושיהם. הרב ראה את הגבאי נותן לשמש מפתח, והוא מטפס ועולה גבוה ופותח מנעול של ארון, ומוציא משם חומש חדש, שלם ונקי, כאילו יצא עכשיו מבית הדפוס, ומגישו לרב. הרב התפעל מהחומש, וכנגדו אומר הגבאי: "אצלנו שומרים את החומשים למעלה, בארון עם מנעול, כדי שידי הילדים לא ימשמשו בחומשים ויבלו ויקרעו אותם" השיב הרב בכאב, שעכשיו הוא מבין את טענת מלאכי השרת להקב"ה בשעת קבלת התורה, שאמרו לו: 'חמדה גנוזה שיש לך מבקש אתה ליתנה לבני אדם?'. המשיך ושאל הרב, מדוע נתעוררו המלאכים עכשיו? אם הם חפצים בתורה יבקשו מאז ומעולם, למה דווקא עכשיו כשבא ליתנה לישראל? אלא, אמר הרב, המלאכים קוראים לתורה "חמדה גנוזה". לטענתם, מרוב קדושתה ורוחניותה, היא צריכה להיות גנוזה ונעלמה גם מבני אדם וגם ממלאכי מרום, ולעומתם ישראל, אומרים בפרקי אבות: "חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה". כלי – דבר שניתן לשימוש ולצורך בני אדם. לא שיגנז בארון למעלה ולא ימשמשו בו....

בדומה לכך דרש הרב את הפסוק "נאמנים פצעי אוהב ונעדרות נשיקות שונא" (משלי כ"ז, ו) על הגמרא, שכביכול אומרת, שהיא אוהבת את אותו אחד שלומד ועמל בה, למרות שמקמט את הדפים ומבלה את הגמרא, מאשר אותו אחד שיודע לנשק את הגמרא ולהניחה בארון בלי ללמוד בה.

יבואו טהורים ויעסקו בטהרה - טהרת הלימוד

דרכו בקודש של הרב היתה שלימוד התורה חייב לבוא עם טהרה והכנה. על כך היה מספר את סיפורו של רבי חייא מהגמרא במסכת בבא קמא דף פ"ה: רבי חייא זרע פשתן, עשה מצודות, צד צביים, עיבד את עורם, כתב עליו חמשה חומשי תורה ולימד תינוקות מישראל. לכל ילד נתן חומש אחד, למדו ובקש שילמד את חבריו. כך עשה כדי שלא תשתכח תורה מישראל. שאל הרב: מדוע היה צריך רבי חייא, התנא, לבזבז את זמנו היקר על כל תהליך ההכנה הארוך? יכול היה לקנות חומשים מוכנים, או לפחות קלף מוכן, ועליו לכתוב. למה טורח רבי חייא לעשות הכל בעצמו? ענה הרב ואמר: רבי חייא רצה ללמד את תינוקות של בית רבן תורה בטהרה! תורה בקדושה! תורה שכתובה על קלף, שכל מעשיו נעשו ע"י רבי חייא, התנא, בקדושה ובטהרה. אם יש כזו הכנה ללימוד, גם הילדים יזכו ללמוד תורה בקדושה, ותשאר התורה חקוקה ונטועה בליבם ולא תשתכח מישראל.

שאל עוד הרב: למה לימד רבי חייא כל ילד חומש אחד ואמר להם שילמדו זה את זה, ולא לימד את כולם יחד את כל החומשים מפה קודשו? וענה הרב: רצה רבי חייא ללמד אותם וגם ללמדם ללמד אחרים. (כמו שהיה הרב מספר על רב אחד שהזמין מיטה מנגר ירא שמים, וכל פעם ששכב על המיטה חש מיחושים וכאבים וחקר את אותו נגר מה עשה כשהכין את המיטה. אמר לו הנגר שהיה אומר תיקון חצות תוך כדי הכנת המיטה, ואמר לו הרב: את כל הצער והאנחות הכנסת במיטה ועכשיו זה עושה לי כאבים).

מסיפוריו ודרכיו

והאר עינינו בתורתך - תפלה להצלחת הלימוד

סיפר הרב אודות תלמיד חכם אחד ידוע וגדול, שבצעירותו היה מתקשה מאוד מאוד בלימוד, וילדים קטנים היו עוקפים אותו בזריזות לימודם ומתרצים לו כלאחר יד את כל קושיותיו ואי הבנותיו, עד שפעם אחת נתמלא צער ושברון לב. הוא נכנס לבית הכנסת ונעל בעדו את הדלת, פתח את ארון הקודש והחל בוכה ומתחנן לפני ה' שיפתח לו שערי חכמה להבין ולהשכיל בתורה. הגיעו למקום אבא שלו וגבאי בית הכנסת, וכולם דופקים על הדלת וקוראים לו שיפתח, והוא אינו שומע רק ראשו בין ספרי התורה בוכה ומתפלל. סיפר הרב שהיה לפלא איך מאז אותו יום נפתחו לאותו בחור שערי הלימוד, והיה לומד מסכת עירובין בכל הסוגיות הסבוכות שכולם מחזיקים דף ועפרון לצורך הציורים והחישובים, והוא מחשב הכל במהירות בראשו, מבין מסביר ועונה. כך הוא גדל להיות חכם גדול (דיין כמדומה), וכל זה בכח התפלה על הלימוד.

שמה תחובו חובת גלות - אחריות המלמד

סיפר הרב: פעם בנסיעותיו לחו"ל הגיע לתפילת שחרית באחד מבתי הכנסת. הושיבוהו במזרח, החלו את התפילה, ולפתע נכנס ראש ישיבה, שהרב הכירו מהארץ, והרב רואה שהוא עובר מאיש לאיש ומקבץ נדבות, ולאחר מכן מתיישב להתפלל יחד עם כולם. נכמרו רחמי הרב עליו, איך צריך ראש ישיבה להשפיל עצמו לאסוף נדבות, וקרא לגבאי ובקשו להושיבו לידו! לאחר התפילה אותו ראש ישיבה סיפר לרב שככה הוא עושה, אוסף מזה מאה דולר ומזה פחות כדי להחזיק את הישיבה שלו, ועכשיו שהרב הושיבו לידו כמה טובה גמל עמו בזאת כי יכבדוהו ויתרמו לו ביד רחבה הוא נאנח לפני הרב בתמיהה מה עשה וחטא שקיבל כזה עונש, לגלות לכתת רגליו ולקבץ נדבות. אמר לו הרב: "אולי בעבור שפעם שלחת תלמיד מהישיבה, וזה גרם לו בסוף להתדרדר ולצאת לתרבות רעה, ודינך כרוצח נפש בשוגג שחייב גלות"...

במקום גדלותו אתה מוצא ענוותנותו - הערכת הילדים, אהבה והשקעה
 פעם אחת מיני רבות, באה משפחה לביתו נאווה קודש של הרב 'חלאקה' לבנם, והרב ישב על כסאו בחדרו. נענה ואמר הילד שהוא לא רגיל לראות את הרב ככה (עם חולצה וכיפה לבד). קם הרב והלך ולבש את הגלימא והכובע לכבוד הילד, ואז בא לעשות 'חלאקה' לילד! (הרב היה מדגיש שאפילו אם בא אליו ראש ממשלה הוא לא לובש כובע כי אם כך, אז גם לברכת המזון מק"ו היה צריך ללבוש, אבל לעשות הרגשה טובה לילד. כן!) בהזדמנות אחרת בא הילד לקבל ברכה מהרב לקראת כיתה א'. הרב מבחין בפלסטר שעל הילד, ליטף אותו ושאלו: מה זה? מה קרה?

אב הרחמן

סיפר הרב יוסי, בנו של הרב, את אשר ראה בעיניו בליל פורים מאוחר בלילה. בית הרב היה מלא באנשים, ומנסים להאיץ בהם "צאתכם לשלום" - הרב צריך לקום השכם בבוקר לתפילה בזמן הנץ החמה, והשעה כבר מאוחרת. לפתע ראה הרב ילד קטן בוכה. קראו הרב ושאלו מה קרה, ואמר הילד לרב שהחרב שלו נשברה (חלק מתחפושת פורים). הרב קראו למטבח, לקח את חרב הפלסטיק, הדליק נר, התיך את קצות השבר עד שהחלו להתמוסס, תקע במ סיכות והחל מקרבים ומחברים זה לזה. כך עמל הרב כרבע שעה כדי לתקן לילד חרב מפלסטיק!

ויניקהו דבש מסלע

שבת קודש אחת, הרב בדרכו מבית הכנסת לביתו, וילד קטן ניגש לרב ומבקש ממנו שילמדנו איזה דבר תורה שיוכל לאומרו בבית על שלחן השבת. הרב בענוותנותו עצר את הליכתו, פנה אל הילד, לימדו והסביר לו דבר תורה. לאחר ששאלו הרב אם הבין ויודע וענה שכן, אמר לו הרב "עכשיו תחזור על דבר התורה, נשמע אם אתה גם יודע לומר".

פעמים שאתה מתעלם - בשבילי החינוך

סיפר הרב שהלך עם ילדיו בשבת קודש, והנה רכב חולף בכביש. הילדים מתפללים: היתכן? שבת! הרב אומר להם: כנראה אשה יולדת, עוד רכב עובר, והרב אומר: כנראה רופא שצריך מהר לנסוע לבית חולים. ועוד רכב, והרב אומר כנראה עוד יולדת, ועוד רכב ועוד חולה...עד שהגיעו לשכונה דתית, הכביש שקט ושלו ואין שום רכב. שאלו הילדים את הרב: איך זה שבשכונה הזאת כולם יולדות או חולים מסוכנים, ובשכונה הזאת אין יולדות וכולם בריאים ושלמים?! כשגדלו הבנים והזכירו זאת לרב, אמר להם אביהם הרב: אמת

אמרנו ! בשכונה של הנוסעים ברכבים כולם שם היו חולים, חולי נפש!...
ובכלל הרב היה מזהיר, שבשבת צריך יותר זהירות בחציית כביש, כי הנוסע
לא חס על נפשו שמתחייב מיתה למקום, ואיך יחוס על אחרים שהולכים
בכביש!?

הרב כמלמד

הרב עצמו עסק בלימוד תינוקות של בית רבן בתלמוד תורה "מגן דוד"
בירושלים של הרב נתן סאלם ע"ה, גיסו של הגאון רבי עזרא עטיה ע"ה.
מספר שנים היה הרב מלמד עד עשר בבוקר, ומשם היה ממשיך ללמודיו כאברך
בישיבה. נביא כמה סיפורים, ולקחם בצידם, מאותה תקופה.

מענה רך ישיב חימה - מסילות ללב התלמיד

סיפר הרב שבבואו ללמד באחת הכיתות, אמרו לו המורים שיזהר מילד פלוני
ואלמוני שהוא מופרע ומשגע את כל המורים. הרב נכנס לשיעור וקלט מי שם
הבחור "המוכשר" מבין כולם, ובסוף השיעור ניגש אליו והמתיק עמו סוד,
ושאלו איפה יש כאן "קיוסק". הילד הסביר לרב איך הולכים, והרב אמר לו:
אני לא כל כך מבין, אתה יכול אולי להראות לי בדיוק? בא תתלווה אלי. ככה
הלך איתו הילד עד שהגיעו לקיוסק, ושם הרב אמר לו: מגיע לך משהו, טרחת
בשבילי, תיקח מה שאתה רוצה ואני אשלם. כמובן שהילד לא סירב, אולם מאז
קנה הרב את לבו של אותו תלמיד ולא הפריע לרב כלל ועיקר.

שאו ידיכם קודש - חינוך להלכה למעשה

פעם בקשו מהרב, שהיה מלמד משמונה בבוקר עד עשר, שישאר בת"ת גם
בהפסקה. במקום לשבת בחדר המורים הרב היה הולך ונעמד ליד כיור נטילת
הידיים, ומסביר ומדגים וממחיש לילדים איך צריך ליטול ידיים עם הנטלה וכל
פרטי ההלכות – כך הרב ניצל את ההפסקות.

קדושת השם

סיפר הרב שבהיכנסו ללמד באחת הכיתות ראה שנכתב שם ה' על הלוח.
ומיד הקדיש את כל השיעור ללמד על הלכות קדושת שם ה' ועל איסור
מחיקת שם ה'. בדיוק באותו השיעור נכנס המפקח לכיתה, וכנראה לא בדיוק
הבין בהלכות אלו. הוא שאל את הרב לאיזה שיעור הוא מכניס לימוד זה? ענה
לו הרב: זה שייך לשיעור תפילה, שכן אסור לומר שם ה' לבטלה וכן אסור
למוחקו.

נאמנו מאוד - בניית אמון

הרב הניח באחד מדפי יומן הכיתה אשר לו שטר כסף מחובר עם סיכת משרד. היומן היה מונח על השולחן כל השנה. בסוף השנה, פתח הרב לפני התלמידים את אותו הדף, והחמיא להם באומרו: עכשיו אני יודע שנאמנים אתם, כל השנה היה פה השטר ואף אחד לא הזיזו ממקומו ולא נגע בו, וגם כנראה לא פתח אף אחד את היומן.

מגלגל הגלגולים

על אותה תקופה היה מספר הרב סיפור מדהים, על ילד אחד ששיחק בשיעור עם אולר, והרב לקחו ממנו ושם אותו בארונית שהייתה למעלה בקיר. כעבור כמה ימים אותו הילד נדרס בתאונת דרכים, ה' ירחם, ונתבקש לבית עולמו. לאחר כמה שנים הרב לימד בכיתה א', וראה ילד אחד שבמשך כל השיעור מסתכל ומתבונן באותה ארונית שבזוית הקיר למעלה. הרב פנה אליו ושאלו: על מה ולמה כל השיעור עיניך בארונית? הילד ענה לרב: "האולר שלי שם"! שאלו הרב לשמו, והנה שמו כשם הילד שנדרס לפני כמה שנים, וזה אחיו שנקרא על שמו! היה הרב מסיים ואומר: "למי שאומר שאינו מאמין בגלגול".

כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך - חכמת השיעור

סיפר הרב שפעם לימד בת"ת כמה כיתות ביחד, ובאותה פעם הגיע המפקח. הוא ראה והתפלא כיצד הרב מצליח להחזיק בהקשבה מלאה כמה כיתות ביחד. הרב כדי לעניינם בלימוד לימד אז את סדר קביעת ראשי חדשים ואת נושא הלוח העברי וצייר על הלוח את מהלך הירח והשמש. כשהמפקח ראה את התוכן הנלמד, גם את הצורה שהרב מלמד וגם את ההקשבה של התלמידים, הוא ניגש למנהל ואמר לו שהרב הזה, צריך ללמד משרה מלאה ויותר, וחייבים לתת לו עוד ועוד ללמד. הרב, למרות כל הלחצים, ענה ואמר שהוא בא ללמד רק בין 8 ל-10 ולאחר מכן הולך לישיבה, שכן כל חפצו לגדול בתורה הקדושה.

לפני ה' לזיכרון - חינוך לערכים

סיפר הרב כי בתקופה שלימד בת"ת מגן דוד, היה הולך ביום הזכרון עם התלמידים לשכונת נחלת שבעה, שם היו עומדים חיילים בעמידת דום שעה ארוכה ומתחלפים במשמרותיהם לזכר הנופלים. הרב הלך לשם עם תלמידיו, והיה מקריא להם פרקי תהילים. בא קצין אחד ושאל את הרב: מה אתם עושים כאן? הרב ענה לו: ומהמה אתה עושה כאן? והוא עונה לרב: אני הקצין של החיילים כאן! והרב ענה לו: למה אתה קצין עליהם? להעמידם כמו פסלים? מה התועלת? אני, אמר לו הרב, מביא לכאן את התלמידים שיקראו תהילים,

לעילוי נשמתם של הקדושים שנפלו, וזה לזכרון ולתועלת! וישם אותה הרב לחוק במהלך כל השנים אשר לימד שם.

שובו בנים שובבים - השקעה ברחוקים

סיפר הרב שהלך לבקר בבית סוהר לנוער, ובכניסתו ניגש אליו האחראי על הביקור והציע לרב להוריד את הגלימה, כי הנערים מסוגלים לכל רע, ויתכן שמתכננים לזרוק עליו בנדורות וביצים. הרב אמר לו: "שום דבר, אם יזרקו אפשר לכבס". כשהגיע הרב אליהם פנה מנהיג החבורה לרב בהצעה שיוריד מעליו את הארנק וכדומה כדי שלא יגנבוהו, והרב ביטל את הדברים: "אין צורך" אמר, "איך יגנבו ממני?". כשהרב בא לצאת משם, ניגש אליו מנהיג החבורה והביא לרב את הארנק של הרב (אותו הצליחו לכייס), ואמר לרב: "אמרתי לך להזהר!". הרב דיבר עימם, לימדם לעשות מניין, וקרא ל"מנהיג" ומינהו לחזן. כצאתו משם הלך הרב לקיוסק הקרוב, קנה כמות גדולה של ממתקים והביאם לאסירים...

אין מבטלים תשב"ר

מאד יקר היה בעיני הרב חינוך הילדים ותיקון תלמודי התורה. רגיל על לשונו "תלמוד תורה, חינוך הבנים צריך להיות במקום הכי טוב שיש", לא לוותר ולהסתפק בזה במועט. סיפר רבי אבנר שפעם נקלעו מוסדותיו, "אלפי מנשה" למצוקה כספית, והיה חייב לסגור או כולל אברכים או תלמוד תורה של שיעורי ערב לילדים. הוא עלה לכבוד הרב, ואמר לו הרב: האברכים גם אם תסגור את הכולל, בע"ה ימשיכו ללמוד תורה, אבל שיעורי ערב לילדים, אם תסגור מה יהא? חס ושלום יסתובבו ברחובות! על זה לא מוותרים.

תשבי יתרץ קושיות ובעיות - טיפ לתלמיד

אמר, בצפייתו לגאולה, כי כשיבוא משיח צדקנו ועמו אליהו הנביא זכור לטוב, נעמוד כולנו, כל עם ישראל בתור לקבל מהם ברכה, וככה נחכה ונחכה. כל ילד שלמד גמרא "בעי רבי ירמיה קב בארבע אמות מהו", והגמרא סיימה שאלה זו בתיק"ו – תשבי יתרץ קושיות ובעיות, אז כל ילד שלמד זאת יקבל רשות לגשת מיד לאליהו הנביא לשאול לו שיפשוט לו את הספק של הגמרא, וידלג על כל התור הארוך.

חנוך לנער - מסר לבר המצוה

מה רבה הייתה התיחסותו של הרב לכל ילד בר מצוה, מכיר או אינו מכיר. הרב נהג להניח לו את התפילין, להושיבו כל התפילה לידו, ולאחר התפילה

כיבדו לקרוא את ההלכות היומיות בבן איש חי. אז הרב הסביר את אשר קרא הילד, תוך שהוא מדגיש את קריאתו היפה והרהוטה של הילד, ושניכרת הבנתו מסגנון הקריאה שלו. איזה מטען לאורך ימים היה הרב נותן בזה לחתן הבר מצוה.

יקר וגדולה למרדכי

כל פעם בהיותו בבר מצוה, עת הקשיב לדרשת העלם, היה אומר משם הבן איש חי על הפסוק "נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר": שמענו עכשיו דרשה נפלאה מהבר מצוה המניח תפילין, נפתלי אותיות תפילין – "הנותן אמרי שפר". והרב הוסיף שרואים איך הילד הולך להיות תלמיד חכם, ואז תבואו אלי האבא והבן לשאול מי צריך לקום לפני מי: הבן לאביו או היות והבן תלמיד חכם אז האבא לבן?

כאפיקים בנגב הזורעים בדמעה

סיפר הרב יהודא מוצפי: פעם הוזמן הרב לכנס רבנים גדול שנערך בעיר אילת. באותו יום גם הייתה לרב הזמנה לבר מצוה של ילד יתום. מכבוד התורה והרבנים הרב נסע לאילת, וכשהגיעו אחר נסיעה ארוכה למחסום צאלים הכביש נחסם מחמת שטפון בנחל, וכולם חיכו שעה ארוכה. לבסוף הרב אמר: זו הזכות של הבר מצוה, בואו נחזור לירושלים לבר מצוה. הוא נסב על עקבותיו ובא לבר מצוה. איזו שמחה גדולה היתה לילד עקב בואו של הרב! הנהג שמעון הלך ושאל את הילד במה הוא זכה שהרב יבוא, והילד סיפר בתמימות שבכה לפני ה' שהרב ישתתף בשמחת הבר מצוה. הרב אמר: השטפון והגשם הכל זה הזכות של הילד כדי שנבוא לבר מצוה שלו.

מלך יושב על כסא רחמים - לרומם ולתת להצליח

סיפר הרב מרדכי מוצפי מזכרונות ילדותו: בשבת הגדול ובשבת תשובה, כשהרב כראשון לציון עשה דרכו מגבעת שאול לדרוש בקהל ציון במרכז העיר, וכולו אומר כבוד בגלימתו הלבנה, היה אביהם רבי יהודא מושיבם לפני שבת שישננו את כל דפי הגמרא שלמדו במשך השנה כדי שיבחנו אצל הרב בדרך. והרב, היו אומרים לו בדרך איזה מסכת הם לומדים והרב היה עובר עימם בעל פה שלב אחרי שלב בגמרא, דף אחרי דף, שואל ומקשיב לתשובה וממשיך הלאה במסכת זו ובמסכת אחרת, כל השקלא והטריא בעל פה. הם היו מוכנים ועונים, וכאשר היו שוכחים איזה דבר מהגמרא הרב היה אומר: סליחה ומחילה, התבלבלתי זה כמה דפים אחר כך, לא בדפים שלמדתם. כל זאת - כדי לתת הרגשה טובה לצעירי הצאן. לפעמים הרב היה שואלם שאלת "בונוס" מדברי

התוספות, ולא היה מחכה שיענו כדי שלא יהיו במבוכה, אלא ישר עונה הוא בעצמו. כמה יש ללמוד מסיפור זה הן על גאונותו בכל הש"ס, והן על ענוה ודרך חינוך להיות עם צעירי הצאן בנעימות ובהרגשה טובה לאין קץ.

כי לא תשכח מפי זרעו - השקעה במקום הנכון

סיפר רבי אליהו בן דהאן שפעם אחת היה אמור סגן ראש הממשלה דוד לוי להגיע לפגישה עם הרב. בטרם הגיעו באה קבוצה של תלמידי בית ספר לקבל סידור או חומש מהרב, וחיכו לרב בבית המדרש. הרב בירידתו אליהם פגש את סגן ראש הממשלה עולה לקראתו. הרב שם על כתפו של דוד לוי את ידו הקדושה, והכניסו עמו לבית המדרש וכבדו לדבר לילדים הרכים. הרב דרש להם וחילק להם את הסידור, וכדרכו בקודש היה לו את כל הסבלנות ליתן בידו הקדושה לכל ילד וילד בפני עצמו את הסידור. אחר שהילד היה מנשק את הסידור הרב היה מושיט לו את ידו לברכה. רק לאחר סיום החלוקה הרב התפנה לפגוש את סגן ראש הממשלה. אח"כ הסביר הרב: השר, ספק אם יזכור את דברי וספק אם ישמע לי או לא, אבל הילדים ודאי ישמעו ויזכרו זאת לכל ימיהם. הכי חשוב להשקיע בילדים.

על מנת לכבד וללמד לילדים שיכבדו את מוריהם, תמיד היה הרב מקדים ומכבד את הרב/המנהל לשאת דבריו לילדים, והרב הקשיב וכך אח"כ עלה לדבר.

על נפש עולליך - דאגה לקדושת הנשמה יברך את הנערים

הרב, כדרכו בקודש, היה מברך את קהלא קדישא אשר לפניו, ובתוך הברכות היה מדגיש הרב:

תזכו לגדל את בניכם ובנותיכם לתורה ויראת שמים.

כשהיו ניגשים עם ילד באופן אישי לרב, היה מברכו שיזכה להיות ירא שמים גדול ותלמיד חכם גדול, בן חכם ישמח אב. יהי רצון ישראל אשר בך אתפאר! אמן!